

Katarina Mark, »Hatora», skulptur, 1989.

Från redaktionen

Den kvinnliga kroppen existerar – den finns. Men synen på den varierar historiskt och kulturellt. Detta nummer av *KVT* kan sägas vara en fortsättning på *KVT*'s sexualitetsnummer (4/90); liksom sexualiteten är kroppen ett område som varit märkligt frånvarande i den nordiska kvinnoforskningen.

Tine Andersen konstaterar i sin inledande översikt över den kvinnliga kroppen i kvinnorörelse och -forskning, att detta kanske beror på att det är så svårt att »nä» kroppen med språket och inte minst genom skriftlig framställning. Ett annat skäl till kroppens frånvaro i kvinnoforskningen kan vara en berättigad rädsla för att en analys av den kvinnliga kroppen och dess funktioner ska kunna leda tillbaka till en konservativ essentialism, en betoning av skillnader, som ytterst kan fungera som en legitimation av kvinnlig underordning. Mot detta resonemang har Julia Kristeva en viktig invändning: människan måste lä-

ra sig leva med och erkänna alla slags skillnader. Om inte, går världen mot en global katastrof (se intervju med Julia Kristeva i *KVT* nr 3/91).

För feminister gäller det att återerövra den kvinnliga kroppen, situationsbestämna den, se den här och nu som en del av oss själva. För att kunna göra det måste vi våga se i hur hög grad kvinnokroppen i vår kultur faktiskt är en symbolisk konstruktion.

I västerlandets ideologi har den varit och är den fortfarande en symbol för allt det mänskligt goda; reproduktionen (från Venus av Willendorf till konstens och katolicismens madonnabilder, till dagens mor-barnidealiseringar i reklamen), såväl som för allt det onda; sexualiteten (häxor som anklagades för att ha bolat med djävulen, skökor som spred smitta, pornografins »bestraffningar» av den värnlösa kvinnokroppen etc).

Existentialismen i Simone de Beauvoirs

tappning talar om vikten av att ta ansvar, valet, för det egna livet. Här finns, i den betydelse för subjektets verklighetsförankring som Beauvoir tillmäter också den kvinnliga kroppsuppfattningen, embryot till ett feministiskt återtagande av den egna kroppen: »Om kroppen inte är ett ting, är den en situation: den är vårt grepp över världen och utkastet till vårt projekt» (citerat ur Lundgren Gothlin, Eva, *Kön och existens*, Symposion, 1991).

Kvinnokroppen började tala med Freud, dvs det var han som satte dess språk på formel och byggde en hel teori kring dess sätt att uttrycka sig. Det var konversionshysterin han studerade, i slutet av 1800-talet. Hans resultat kom att ligga till grund för psykoanalysen och dess grundantagande att bortträngda sanningar (i första hand kroppsliga sanningar, bortträngd infantil sexualitet) alltid kommer fram, i någon form. Denna form är symptomet.

Av de franska, psykoanalytiskt influerade feministerna är det Luce Irigaray som mest har inriktat sig på att omdefiniera kvinnokroppen. Hon ville sätta stopp för det patriarkala definierandet av kvinnan, från Platon, över Freud och Lacan in i vår egen tid. Med de två böckerna *Speculum de l'autre femme* (1974) och *Ce sexe qui n' en est pas un* (1977), fick hon kvinnokroppen att träda fram på sina egna villkor. De franska feministerna har, som Tine Andersen konstaterat, lyft fram kvinnokroppens förmåga till njutning och dess betydelse som källa för kreativitet, och därmed har kvinnorörelse och -forskning inte bara fått ett »nytt» huvud utan också en »ny» kropp.

De politiska implikationerna för denna nya kropp och hur den ser ut (t ex på vilket sätt skiljer sig denna nya konstruktion från de tidigare?) är för närvarande ett omdiskuterat kapitel i kvinnorörelse och internationell kvinnoforskning. Men konsensus finns om att det viktiga är den kritiska positionen, att ständigt fråga »vem är jag som kvinna», och ett accepterande av att det inte finns ett svar, kanske bara ett sökande (jfr Beauvoircitatet ovan). Själva sökandet, den ständiga reflektionen kring detta, innehåller också fasthållandet av att det ska vara lustfyllt och till-

åtet att få ha en kropp och själv bestämma över den.

Till ovanstående diskussion bidrar Robin M Schott, som i sin artikel kritiserar radikal feministerna och postmodernerna för att själva upprepa den kroppsförnekande traditionen i västerländsk filosofi – den tradition de utger sig vilja avvisa. Robin Schott pläderar istället för en feministisk materialism då hon diskuterar barnalstringens betydelse i kvinnors liv. En förnyad form av materialism ger möjlighet till konkreta historiska analyser och tar hänsyn till de sociala relationer som innefattas i frambringandet av nytt liv.

Till analysen av kvinnokroppen som symbolisk konstruktion sällar sig tre artiklar i detta nummer. Sari Näre beskriver hur den kvinnliga kroppen och sexualiteten framställs inom arabisk islam i tre diskurser – en ortodox, en traditionell och en erotisk diskurs – vilka alla i någon mening avspeglar och reproducerar maktrelationer. Det är kvinnokroppen som fantasi, ett imaginärt instrument för social kontroll och produktion av det omedvetna, som föremål för ett patriarkalt samhälles bortträngda önskningar och behov av ordning, som Sari Näre behandlar. Ett undanträngande och förnekande av kvinnokroppen förstärker dess fantasmatiske funktion, menar hon.

Silvia Eiblmayr beskriver hur den kvinnliga kroppen iscensätts i 1900-talets konst. Eiblmayrs huvudtes är att den kvinnliga kroppen har en symptomatisk funktion som är direkt kopplad till den estetiska strukturen i konstverket självt. Modernisternas bokstavliga attacker mot bilden/konstverket självt blir på så sätt också en attack mot kvinnokroppen. Är det då möjligt för de kvinnliga konstnärerna att undvika våld i bilden av sig själva? Nej, svarar Eiblmayr, de kvinnliga konstnärernas självrepresentation visar att en position utanför det symboliska systemet är en omöjlighet. Däremot ställer ambivalensen som uppstår – blandningen av bejakande, underkastelse, protest och ironi – viktiga frågor om den kvinnliga positionen inom den traditionella ordningen.

Leena Laine avslutar numret med en historisk exposé över den kvinnliga kroppen i idrotten. Symboliskt konstrueras denna

kropp som mannens motsats: den är både svagare och långsammare och till för att föda barn och behaga. Därför hänvisas kvinnorna – med delvis eget godkännande – runt 1920-talet till gymnastiken, som speciellt sades främja de två sistnämnda egenskaperna. Det är först efter andra världskriget – tack vare kvinnliga idrottares framgångar i Sovjetunionen och USA – som den kvinnliga idrotten får en ny och högre status, dock till priset att kvinnorna helt förlorar inflytande över idrottsorganisationerna.

*

Med detta nummer avslutas ännu en årgång av *KVT* och vi hoppas att ni, kära läsare, vill följa oss ännu ett år. Att tidskriften finns, känns just nu väsentligare än någonsin, men vår existens är beroende av våra läsare. Därför välkomnar vi rapporter, recensioner och artikelförslag och sist, men inte minst, prenumerationer på Nordens största och äldsta kvinnoforskningstidskrift!